

оперативно прийняти відповідні заходи на порушення зазначених нормативно-правових актів, та не завжди задовольняють їх вимоги. Але є і інший правовий шлях захисту найманих працівників, членів профспілки, який упродовж багатьох років позитивно себе зарекомендував в розвинутих демократичних країнах світу, в тому числі і в Україні - це використання законодавства про врегулювання колективних трудових спорів. На наш погляд, це законодавство є основним механізмом, за допомогою якого працівники можуть захищати свої трудові права.

Окрім того, Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» закріпив за профспілками, їх об'єднаннями певні права у вирішенні індивідуальних трудових спорів. [4] Профспілки можуть лише представляти інтереси найманих працівників в органах, що розглядають індивідуальні трудові спори – комісіях по трудових спорам та судах, та за Законом України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» профспілкам гарантована можливість брати безпосередню участь у процесі виникнення, розгляду та вирішення колективного трудового спору, зокрема шляхом участі у роботі примирних комісій та трудових арбітражів. Законодавець наділив профспілки правом ініціювати виникнення колективного трудового спору і його легітимне вирішення в разі не досягнення бажаного результату у переговорах з роботодавцем щодо попереднього врегулювання конфлікту. Отже, профспілки мають вагомий вплив на формування і розвиток соціально-трудових відносин в інтересах найманих працівників. Ряд галузевих профспілок Запорізького регіону приділяють велике значення використанню важелів зазначеного законодавства.

Національна служба посередництва і примирення, на наш погляд, повинна:

по-перше, більш активно інформувати про норми національного законодавства, нормативні акти НСПП, які потребують вивчення та дотримання з боку учасників колективних трудових спорів;

по-друге, надавати роз'яснення та практичні поради щодо проблемних питань, які виникають під час визначення предмету та сторін колективного трудового спору, формування вимог, визначення моменту виникнення спору;

по-третє, здійснювати проведення засідань примирливої комісії та трудового арбітражу та залучати незалежного посередника;

по-четверте, проводити просвітницьку роботу з пропаганди правових знань;

по-п'яте, більш активно взаємодіяти з профспілками на різних рівнях – загальнонаціональному, регіональному та на рівні окремих підприємств.

Виходячи з вище наведеного, слід зазначити, що для покращення ситуації у сфері соціально-трудових відносин необхідно зробити певні кроки щодо покращення діяльності НСПП. Перш за все, це стосується більш активного впровадження медіації між конфліктуєчими сторонами в практику вирішення трудових спорів. Також НСПП повинна більш активно проводити просвітницьку роботу з пропаганди правових знань, це поліпшить правову грамотність сторін та підвищить рівень діалогу. Активна взаємодія з профспілками на різних рівнях – загальнонаціональному, регіональному та на рівні окремих підприємств змінить на краще рівень взаємовідносин в правовому полі.

Література

1. Закон України «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 34, ст.227).

2. Офіційний веб-портал «Федерація професійних спілок України».

3. Національна служба посередництва та примирення (НСПП) / [Електронний ресурс] – Режим доступу // <http://www.nspp.gov.ua/>.

4. Закон України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 45, ст.397).

УДК 378.091.2-051:34

Волік В. В.

доктор юридичних наук, професор кафедри права та публічного адміністрування

ДОСТУП ГРОМАДЯН ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОДНА З ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДТРИМАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Екологічна безпека, яка включає в себе безпеку довкілля та безпеку людини, вже давно стала складовою міжнародної та національної безпеки, приводом до наукових дискусій та об'єктом досліджень. Екологічна безпека тісно пов'язана з сучасним розумінням екології, екологічної політики та екологічних загроз. Сучасні екологічні проблеми виходять за рамки національних, та мають характер транскордонних, регіональних та глобальних. Засобами вирішення екологічних проблем є міжнародна співпраця країн, результатом якої є наукові форуми, створення міжнародних урядових та неурядових організацій, укладання міжнародних угод у сфері охорони навколишнього природного середовища. Україна є стороною близько 70

міжнародно-правових актів універсального (глобального), регіонального та двостороннього характеру. Ратифіковані міжнародно-правові угоди відповідно до ст. 19 закону України «Про міжнародні договори України» є частиною національного законодавства України і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства, проте їх практична реалізація на національному рівні часто потребує вдосконалення. До того ж, обізнаність про міжнародні договори України у сфері охорони довкілля є низькою як серед пересічних громадян, так і серед юристів.

Заповнити цю інформаційну прогалину зазвичай беруться неурядові як національні, так і міжнародні організації, які проводять локальні, регіональні та міждержавні заходи, які мають на меті привернути увагу суспільства до екологічних проблем, можливостей щодо їхнього попередження, займаються екологічною просвітництвом та залучають різні групи населення до своїх досліджень. Слід констатувати, що в Україні, по більшій частині через ситуацію на Донбасі, присутні міжнародні місії, такі як Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Програма розвитку ООН (ПРООН), які фінансують велику кількість проектів, в тому числі й екологічних. Так, за фінансової підтримки ОБСЄ було реалізовано проєкт під назвою «Моніторинг дотримання прав мешканців м. Запоріжжя та м. Маріуполя на об'єктивну інформацію про дійсний стан повітря» [1]. Інформаційні дані та соціологічні опитування в рамках цього проєкту проводились протягом другої половини 2019 року. Основною метою було з'ясувати якими міжнародними та національними нормативними актами регулюється питання доступу громадян до інформації, в тому числі, екологічної, та наскільки обізнаними є громадяни в цьому питанні. Серед значної кількості міжнародних актів, які передбачають обов'язок країн-підписантів на створення для свого суспільства умов для доступу до екологічної інформації слід виділити:

Орхуську конвенцію, що ратифікована Україною в 1999 році, якою закріплено обов'язок держави поступово збільшувати обсяг екологічної інформації в електронних базах даних, які є легкодоступними для широкого загалу громадськості через публічні мережі зв'язку [2];

Директиву 2008/50/ЄС Європейського парламенту та Ради від 21.05.2008 року про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи, яка передбачає підтримку якості повітря, якщо вона на належному рівні, та її покращення в інших випадках, здійснення оцінки якості атмосферного повітря та гарантування доступу громадян до такої інформації [3];

Слід зазначити, що відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання щодо наближення національного законодавства до законодавства ЄС (в тому числі в екологічній сфері), зокрема, до Директиви 2008/50/ЄС. Однак, станом на сьогодні жодне з завдань щодо запровадження до українського правового простору вказаного документу не виконано.

Серед національних законодавчих актів відмітимо:

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», який гарантує громадянам право на одержання у встановленому порядку повної та достовірної інформації про стан навколишнього природного середовища та його вплив на здоров'я населення;

Закони України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації», які визначають основні поняття, порядок та суб'єктів інформації.

Аналіз вказаних нормативних актів дає змогу зазначити, що існує правова невизначеність та різноманіття дефініцій, таких як «інформація про стан довкілля», «екологічна інформація», «інформація про стан навколишнього природного середовища», «інформація про стан навколишнього природного середовища (екологічна інформація)», що на нашу думку повинно бути усунено шляхом внесення змін до відповідних нормативно-правових актів, та приведення дефініції до однієї – екологічна інформація (за прикладом Орхуської конвенції). Та розмежувати поняття екологічна інформація та інформація про стан навколишнього природного середовища, як загальне та часткове.

Різноманіття формулювань приводить до різного праворозуміння та правозастосовної практики, що порушує також принцип правової визначеності, відповідно до якого обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлюваних такими обмеженнями. В цьому контексті слід зауважити, що правовий режим доступу до екологічної інформації потребує доопрацювання, оскільки, з одного боку, існує вільний доступ до такої інформації з приміткою, якщо вона не становить державної таємниці та міститься у реєстрах, списках, архівах та інших джерелах, і в Україні таке обмеження стосується інформації, розголошення якої може завдати шкоди національній безпеці (стаття 1 закону «Про державну таємницю») [4]. І це насправді дуже широкий спектр інформації, доступ до якої ускладнено бюрократичними процедурами. На нашу думку, інформація щодо стану навколишнього природного середовища, яка є складовою екологічної інформації, та містить інформацію щодо стану довкілля та його компонентів таких як повітря та атмосфера, води, ґрунти, землі, надра, ландшафти та природні території, включаючи водно-болотні угіддя, прибережні та морські території, біологічне різноманіття та його компоненти, включаючи генетично модифіковані організми, та взаємодію між цими компонентами [21], не може бути обмеженою, оскільки ця інформація може прямо впливати на здоров'я та життя людини (стаття 27 Конституції України). Інша екологічна інформація (відповідно до статті 25 закону України «Про охорону навколишнього

природного середовища» [5]) може мати обмеження лише в інтересах національної безпеки, проведення розслідувань або запобігання злочинам, збереження рідкісних видів та тих, що перебувають під загрозою, і це повинно бути обґрунтовано тим, що розголошення інформації може призвести до шкоди більшої, ніж суспільний до неї інтерес.

За результатами дослідження, яке зазначено вище, сучасний стан доступу громадян до інформації про навколишнє природне середовище, зокрема, стан повітря, є незадовільною. Так, на сайтах міст Запоріжжя та Маріуполя інформація публікується через 2-4 доби після отримання такої інформації, що є не припустимим, особливо з урахуванням антропогенного навантаження цих міст. Щодо самого пошуку цієї інформації, то вона ускладнена кількістю посилань, на які треба перейти, щоб з нею ознайомитись на сайтах міських рад.

Пропозиції, які було надано за звітом, окрім своєчасного оприлюднення інформації та покращення комунікації між міською владою та установами, які здійснюють обстеження стану повітря, слід доповнити пропозицією про створення мобільного додатку, який би дозволив в режимі реального часу відслідковувати результати моніторингу атмосферного повітря на стаціонарних постах гідрометеорологічної служби України у містах. Що в свою чергу дозволить в повній мірі реалізувати зобов'язання Орхуської конвенції, а також позитивно вплине на загальний стан поінформованості громадян про стан навколишнього природного середовища та зацікавить суспільство до подальших розробок.

Література

1. Курачицький Г., Бізденежний С. Звіт за результатами проведеного моніторингу дотримання права на своєчасну, легкодоступну та об'єктивну офіційну інформацію про стан повітря у м. Запоріжжі та м. Маріуполі. 2020. 21 с.

2. Конвенція про доступ до публічної інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля: Конвенція ООН від 25.06.1998 року. Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text (дата звернення 25.11.2020 р.)

3. Директива 2008/50/ЄС Європейського Парламенту та Ради про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи: Директива від 21.05.2008 року № 2008/50/ЄС. Режим доступу: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_950#Text (дата звернення 25.11.2020 р.)

4. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 року №3855-XII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text> (дата звернення 25.11.2020 р.)

5. Про охорону навколишнього природного середовища: закон України від 25.06.1991 року №1264-XII. Режим доступу: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення 25.11.2020 р.)

УДК 352.07(477)

Камардіна Ю. В.

кандидат юридичних наук, доцент кафедри

СТАТУТ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ: ПРАВОВА ПРИРОДА, ФУНКЦІЇ І ЗНАЧЕННЯ ЯК ДЖЕРЕЛА МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА

Актуальність обраної теми обумовлюється тими проблемами, які виникають в процесі реформування місцевого самоврядування в Україні, мета якої створення ефективного місцевого самоврядування за рахунок дієвих правових актів, що регулюють ті чи інші суспільні процеси на місцевому рівні. Після прийняття Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади [1], можна побачити активний розвиток нормативної бази місцевого самоврядування, загальний напрямок якого характеризується прагненням створення системного, чіткого та повного правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з місцевим самоврядуванням. При цьому найважливіше місце в системі правового регулювання муніципально-правових відносин займають статuti територіальних громад.

Статут територіальної громади як інститут муніципального права має в Україні порівняно невелику історію - такого роду відокремлені нормативно-правові акти стали створюватися лише з другої половини 1990-х рр. Його головне завдання полягає в створенні умов для зміцнення державності і розвитку інститутів громадянського суспільства в відповідній територіальній громаді. Так, наприклад, одним із перших прийнятих в Україні актів-документів місцевого самоврядування статутного типу став Статут територіальної громади м. Комсомольська на Дніпрі, який був прийнятий позачерговою сесією міської ради 23 скликання 21 квітня 1999 р. та зареєстрований міським відділом юстиції 20 липня 1999 р. [2]. А на рівні селищних і сільських поселень такий досвід взагалі мінімальний.

Одночасно, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі Закон) не встановлює детальних вимог до статутів територіальних громад, лише визначено, що статут може бути прийнятий територіальною громадою «в межах цього закону» (ст.19) [3]. Це є однією з причин того, що більшість статутів територіальних громад багато в чому копіюють відповідні норми Закону України «Про місцеве